

Hvordan kan det blive mere attraktivt for akademikere at starte som iværksættere?

Krisen kradser

Krisen har sat nye rammer for debatten om iværksætteri i Danmark. Til trods for eller måske særligt i kraft af krisen vil et stigende antal akademikere de kommende år starte egen virksomhed af nød mere end af lyst.

Med titlen "Nye entreprenører eller et akademisk proletariat?" udgav AC i 2000 en pjece, der beskrev de udfordringer, der var og er forbundet med, at virksomheder i stigende grad tilrettelægger produktionen på nye måder, der betyder en større udbredelse af fleksibel anvendelse af arbejdskraften, der konkret udmønter sig i kortere kontrakter og dermed løsere ansættelsesforhold for akademikere.

I Danmark udgør antallet af freelancere og andre typer atypiske ansættelsesforhold ca. 15 pct. af den samlede arbejdsstyrke. Ganske mange af de, der befinder sig i et atypisk ansættelsesforhold, peger på, at de ikke selv har valgt denne type beskæftigelse, men at de ikke kunne finde et klassisk permanent fuldtidsjob ¹.

Der er store forskelle på i hvilken udstrækning atypiske ansættelsesformer er udbredte inden for forskellige professioner. Inden for kommunikation, sprog og journalistik er disse atypiske ansættelsesformer meget udbredte – 2500 af Journalistforbundets 10.000 erhvervsaktive medlemmer er ansat som freelancere.

Krisen og virksomhedernes stigende omkostningsbevidsthed vil utvivlsomt betyde, at der bliver flere af denne type ansættelser i disse år, fordi flere virksomheder vil foretage afskedigelser, outsource opgaver og købe sig til enkelte ydelser frem for at ansætte arbejdskraft på ordinære vilkår. Det fleksible danske arbejdsmarked betyder, at det er forholdsvist let og omkostningsfrit for virksomheder at foretage de "nødvendige" tilpasninger.

De ledige og de unge

I dag er vi vidne til, at unge nyuddannede akademikere rammes særlig hårdt af en stigende ledighed, og et stort antal af disse vil de kommende år komme til at opleve et arbejdsliv bestående af flere opgaver og ansættelser, der karakteriserer et arbejdsliv som freelancer eller selvstændig.

Spørgsmålet er derfor, hvordan den økonomiske krise, der tvinger de unge ud i denne type arbejdsliv, kan vendes til noget positivt og blive attraktivt både samfundsøkonomisk og for de unge nyuddannede ledige.

Vi ved fra diverse undersøgelser, at de akademikere, der har succes med at starte egen virksomhed, typisk har en lang forudgående erhvervserfaring (ca. 10 år) – og

---

¹ Flexicurity and atypical employment in Denmark, Per Kongshøj Madsen, CARMA, 2009:01

at uddannelse ikke gør det alene². Men behøver det være sådan? Er det muligt at opstille vilkår og udvikle incitamenter, så det bliver attraktivt for unge nyuddannede at starte egen virksomhed som alternativ til den mere traditionelle lønmodtagerkarriere?

En undersøgelse fra VTU fra 2007 viste, at en ud af tre studerende drømmer om at starte egen virksomhed, men at kun få realiserer drømmen, eftersom kun 13 % af de studerende på landets universiteter startede som iværksætter i 2007. Humaniora er den studieretning, hvor der er flest iværksætteraktive studerende. (ca. 16 %).

Så drømmene om at starte egen virksomhed er til stede, og med nye generationer af unge ressourcerstærke, både økonomisk, uddannelsesmæssigt og kompetencemæssigt, der drives mere af lyst end af nød eller pligt. De vil være i centrum og kaster sig over opgaver, der giver mulighed for selvrealisering og "meningsfuld udvikling"³. Med de udtalte forventninger og ønsker om selvrealisering gennem arbejdet er der et stort potentiale for, at flere unge vil blive iværksættere.

Dertil kommer, at der krisen til trods, fortsat vil være fokus på etik, ansvarlighed og bæredygtighed hos forbrugere, der stiller krav til fremtidens virksomheder – det sociale er blevet et strategisk konkurrenceparameter for mange virksomheder, fordi det åbner nye markeder, der giver unikke konkurrencemæssige fordele.

Disse tendenser peger samlet på udviklingen af en ny type iværksættere, der kombinerer ønsket om at gøre en forskel med det at tjene penge, hvad enten der sker i form af udviklingen af en mærkningsordning til bæredygtigt træ og papir, FSC eller udviklingen af plantebiologiske projekter, der kan forbedre menneskers levevilkår, der var udgangspunktet for Aresa, en virksomhed etableret i 2001 med et kommercielt fokus. Aresa har udviklet det, som i dag er kendt under navnet: "RedDetect" eller det røde guld - en genmodificeret plante, der skifter fra grøn til rød ved kontakt med sprængstoffer, der anvendes til identificering af landminer. I 2006 hentede Aresa 54,3 millioner kr. ind på en børsintroduktion til fortsat udvikling af planter, der kan finde skjulte landminer, og har udsigt til en omsætning på 80 millioner kr. i 2009.

Men denne type nye virksomheder og andre vækstvirksomheder skal der være mange flere af, hvis Danmark skal reducere arbejdsløsheden og realisere vækstpotentialet.

Det vækker derfor bekymring, når man for nyligt kunne læse, at København sammen med Birmingham indtager bundpladsen i en undersøgelse af, hvilke byer der gør en særlig indsats for at tiltrække og fastholde iværksættere. Det fremgik af en undersøgelse foretaget blandt 2.400 iværksættere fordelt over 37 europæiske storbyer⁴. Det skal sammenholdes med det faktum, at en tredjedel af landets virksomheder med 10 eller flere ansatte er placeret i hovedstaden, og at de står for 70 pct. af den samlede værditilvækst i Danmark. Hovedstadens virksomheder bidrager

---

² CEBR-undersøgelse, "Afkast af uddannelse for iværksættere", Anders Sørensen, præsenteret på DEA seminar "Betydningen af iværksættere for dansk erhvervsliv", den 10. april 2008.

³ Mandag Morgen "Den misforståede generation" i "Hvem vinder kampen om kompetencerne" 2001, Erhvervsbladet "Den krævende generation" den 11. december 2007.

⁴ Undersøgelse foretaget af European Cities Entrepreneurship Ranking 2009 refereret i en artikel i Erhvervsbladet "København dårligst for iværksættere", den 14. april 2009. Link til undersøgelsen: <http://www.vleva.eu/content/3405>.

således uforholdsmæssigt meget til væksten i Danmark, men hovedstaden er ifølge nye tal meget dårlig til at hjælpe nye virksomhedsejere på vej.

Der er således behov for i AC at drøfte, hvordan vi kan understøtte og sikre, at flere unge nyuddannede sikres bedre vilkår for at starte egen virksomhed i hovedstadsregionen og i det øvrige Danmark – der vil kunne bringe os tættere på regeringens mål om at, "Danmark i 2010 skal være blandt de lande i Europa, hvor der startes flest nye virksomheder, og i 2015 skal Danmark være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere"⁵.

Etablering af en ordning om iværksætterydelse

Der er en række barrierer, der er med til at forklare, hvorfor så relativt få kaster sig ud i iværksætterieventyret, herunder adgang til venture kapital, overskuelighed i.f.t. rådgivning og vejledning, manglende netværk osv. osv.

De ledige, som ønsker at afprøve en alternative arbejdskarriere som selvstændig, oplever **dagpengesystemet** som den første og største barriere. Dagpengesystemets krav om, at ledige skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet, opleves som en stor forhindring for de ledige, der overvejer et arbejdsliv som selvstændig som alternativ til et klassisk lønarbejde. Der er ganske enkelt for lidt fokus på den svære overgang fra lønmodtager til selvstændig i vort dagpengesystem.

I den aktuelle situation med stigende arbejdsløshed er det på sin plads at oprette et nyt system med tilbud om "iværksætterydelse", der gør det muligt for akademikere at afprøve en karrierevej som selvstændig på fuld- eller deltid. Etablering af en ordning om iværksætterydelse vil give et vigtigt signal til den enkelte og samfundet om, at der ikke kun er en vej ud af ledigheden, nemlig den klassiske som lønarbejder, men at vi som samfund også honorerer de, som er ved at udvikle et arbejde og forsørgelsesgrundlag til sig selv og til andre på sigt.

Det kunne derfor være relevant at drøfte, om der i samarbejde med regionale vækstfora kunne tilvejebringes finansiering f.eks. via strukturfondsmidlerne til pilotprojekter med afprøvning af forskellige former for alternativ finansiering til unge nyuddannedes virksomhedsplaner, evt. kombineret med bistand fra erfarne iværksættere og interesserede uddannelsesinstitutioner, der vil kunne bane vejen for indførelse af nye og mere generelle, landsdækkende ordninger.

Inspiration fra de nordiske ordninger vedr. iværksætterydelse

I de øvrige nordiske lande er der allerede udviklet systemer, der sigter på at hjælpe iværksættere økonomisk i tiden før og under virksomhedsopstarten. I bilaget er en kort gennemgang af ordningerne i Norge, Finland og Sverige. De nordiske erfaringer peger på, at ydelsen skal kunne udgøre et rimeligt forsørgelsesgrundlag og perioden være af en vis længde, hvis iværksætterne skal have en realistisk chance for at klare sig i perioden umiddelbart før og under opstarten.

Forlængelse af studietiden for iværksættere

Regeringen har i mange år fokuseret på, at unge skal hurtigt igennem uddannelsessystemet, men set i lyset af krisen bør det overvejes at give de studerende, der ønsker at starte egen virksomhed ekstra tid under uddannelsen til at udvikle og modne en virksomhedsidé.

Det kræver både tid og energi at starte egen virksomhed og de som allerede under studiet har udviklet både talent og sans for at arbejde med en virksomhedsidé både teoretisk og praktisk bør belønnes med indsatsen i form af en forlængelse af studietiden. En godkendelse af en studieforlængelse kunne ske efter vurdering og udtalel-

---

⁴ Erhvervs- og Byggestyrelsens pressemeddelelse "Iværksætteres betydning for Danmark" af 19. december 2008, og Globaliseringsstrategien.

se fra relevante undervisere på uddannelsesinstitutionen, efter konsultation med erfarne iværksættere på det pågældende felt.

Projekt "Hvem er de akademiske iværksættere"

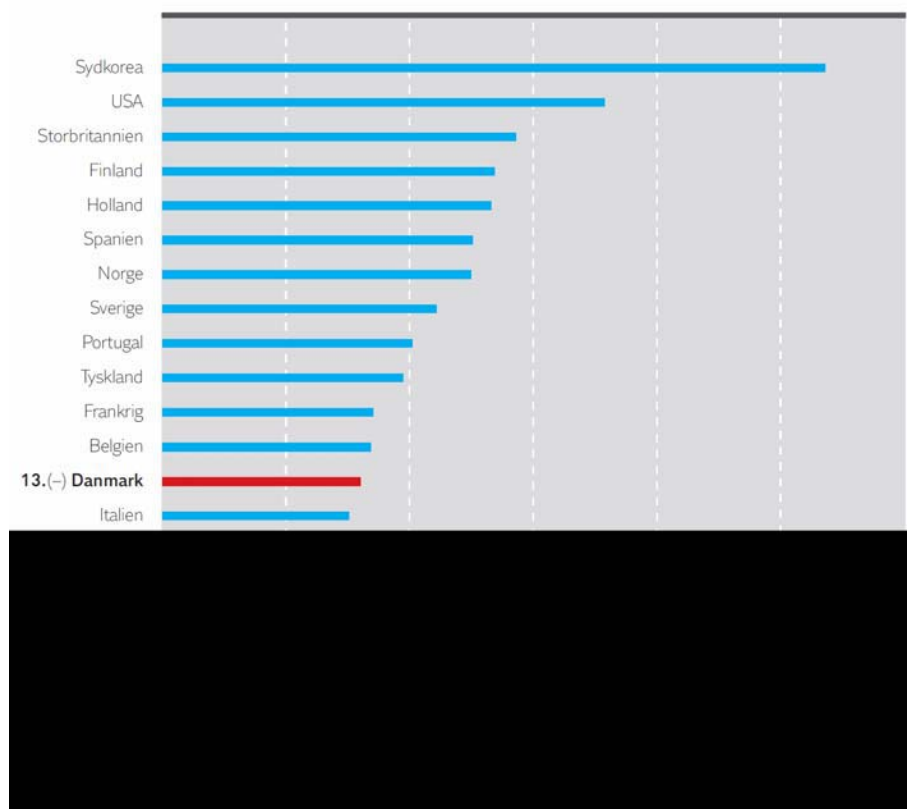
Erhvervsministeriet har gennem de årlige vækstreddegørelser redegjort for vigtigheden af vækstiværksættere, fordi de spiller en vigtig rolle for dynamikken og væksten i økonomien og for beskæftigelsen⁶. Vækstvirksomheder er karakteriseret ved at:

- de har ejere med en lang videregående uddannelse og en betydelig erhvervs erfaring,
- de har et højere økonomisk afkast end virksomheder, der er etableret af andre grupper med kortere uddannelser.
- de oplever en høj produktivitet og en stor vækst (en produktivitet, der er 30-40 pct. højere end gennemsnittet af alle danske virksomheder),
- de er mere åbne overfor udlandet og har flere indvandrere ansat, sammenlignet med andre iværksættere, og endelig
- være mere kapitalintensive.

Det er væsentligt, at de iværksættere, der starter egen virksomhed, også formår at få deres virksomheder til at vokse.

Danmark halter bagefter, når der drejer sig om for de nye virksomheder at vokse. I Danmark er det kun 1 ud af 20 nye virksomheder som kommer ind i et sundt vækstforløb og Danmark indtager en 13. plads ud af 17 lande, når man ser på evnen til at skabe vækstiværksættere.

Vækstiværksættere, målt på omsætning, 2004-2006 (gns.)

Kilde Erhvervs- og Byggestyrelsen 2008

⁶ Regeringens debatoplæg til møde i Globaliseringsrådet, den 19. og 20. januar 2006

På nuværende tidspunkt eksisterer ingen analyser af iværksættere med en akademisk baggrund. Det eneste, vi ved, er, at der er relativt mange akademikere blandt vækstiværksætterne, og at succesfulde iværksættere typisk har en lang videregående uddannelse kombineret med en lang erhvervs erfaring. Vi ved med andre ord for lidt om, hvad der skal til for at flere akademikere vælger karrierevejen som iværksætter - og dermed også for lidt om hvordan endnu flere akademikere bliver vækstiværksættere og kommer til at bidrage aktivt til vækst og beskæftigelse. Det kunne derfor være relevant at søge finansiering til en undersøgelse af, hvordan det bliver mere attraktivt for akademikere at starte egen virksomhed.

Bilag

Nordiske ordninger om iværksætterydelse

Norge - "Dagpenger og etablering av egen virksomhet"

I Norge etablerede de i 2006 et system, hvor arbejdsløse med ønske om at starte egen virksomhed kan få støtte til at planlægge og etablere virksomhed. Ydelsen er opbygget således, at

- 1) der de første seks måneder er adgang til en *udviklingsydelse*,
- 2) de efterfølgende tre måneder er der adgang til en *opstartsydelse*.

Det betyder i alt ni måneders ydelse.

Den arbejdsløse skal leve op til følgende kriterier for at modtage den særlige iværksætterydelse:

- Etableringen skal ske med henblik på at blive selvforsørgende,
- Virksomheden skal være ny og drives i den arbejdsløses eget navn,
- Virksomheden skal etablere i Norge for virksomhedens egne midler
- Virksomheden skal være tilmeldt de nødvendige offentlige registre,
- Den arbejdsløse skal rekvirere en virksomhedsfaglig vurdering af etableringsplanerne fra en faglig kompetent instans, som er godkendt af ministeriet.

Endelig skal iværksætteren opfylde de kriterier, der er i.f.t. at være dagpengeberettiget.

Finland - "Startpeng – ett stöd för en blivande företagare"

Ordningen blev etableret i 2008. Startydelsen lyder på ca. 527-670 euros om måneden og der er adgang til ydelsen i max. 18 måneder. Både arbejdsløse, lønmodtagere og fuldtidsstuderende har adgang til ydelsen, såfremt de ønsker på fuld tid at arbejde med at starte egen virksomhed. I ordningen er der også tilbud om at kombinere startydelsen med en uddannelse i, hvad det vil sige at være virksomhedsejer. Uddannelsen er afgiftsfri for de, der modtager etableringsydelse. I forbindelse med ansøgning om etableringsydelse skal der redegøres for virksomheds- og finansieringsplan.

Ordningen er ikke attraktiv for og benyttes derfor ikke af akademikere, da ydelsen er så lav.

Sverige - "Stöd vid start av näringsverksamhet"

Ordningen er fra maj 2009 og er primært målrettet arbejdsløse, dvs. arbejdssøgende på min. 25 år. Støtten ydes i max. 6 måneder til de, der vurderes at have gode forudsætninger for at drive en virksomhed, hvor der er et vist økonomisk afkast og kan give varig beskæftigelse. Under særlige omstændigheder f.eks. sygdom kan støtteperioden forlænges. Støtte ydes ikke til etablering af virksomhed inden for landbrugs- og transportsektoren.

Ansøgningen skal vurderes af arbejdsformidlingen med støtte fra sagkyndige konsulenter på feltet. Arbejdsformidlingen kan tilbyde informationsmøder, rådgivning og kurser i iværksætteri.

Til de dagpengeberettigede lyder ydelsen på samme niveau som arbejdsløshedsunderstøttelsen, for de, som ikke er arbejdsløshedsberettigede, lyder den daglige ydelse på 223 kr. Ydelsen modregnes for de, måtte have andre supplerende indkomster.